

El verb *fer* com a verb vicari

CARLES RIERA

En aquest article ens referim a l'ús del verb *fer* com a verb vicari, o sigui un verb que substitueix un altre verb o un sintagma verbal (també se'n pot dir pro-verb, significat que actua com un pronom però substituint verbs, no pas noms). Generalment, *fer* va acompanyat del pronom feble *ho*.

Veurem primer exemples del cas general i, després, com un cas particular, donarem exemples amb el verb auxiliar *poder* en què cal acompanyar-lo del dit verb vicari.

I. Cas general

La substitució d'un verb o sintagma verbal per *fer* requereix que es tracti d'un verb d'acció. Vegem els següents exemples, extrets de diccionaris:

«**aeri aèria** 3 *adj* BOT Dit de l'òrgan que creix a l'aire en lloc de fer-ho a l'aigua o a terra, com l'arrel aèria, la tija aèria, etc.» (GDLC). El conjunt *fer-ho* equival a *créixer*.

«**argolla** f. Peça de ferro que serveix per a unir taulons en lloc de fer-ho amb una simple lligada amb cordes» (DIEC2). El conjunt *fer-ho* equival a *unir taulons*.

«**desocupació** 4 ECON Volum de la diferència entre el nombre d'hores treballades i les que podrien treballar les persones amb capacitat per a fer-ho, considerant un període determinat de temps i donada una jornada de treball considerada com a normal» (GDLC).

El conjunt *fer-ho* equival a *treballar*.

«**déu**, 32 *no sé quin déu em deté* Expressió que hom usa per a manifestar que no es decideix a actuar violentament tot i tenir motius per a fer-ho» (GDLC). El conjunt *fer-ho* equival a *actuar violentament*.

«**dormir** intr. Romandre inactiu, no obrar quan caldria fer-ho» (DIEC2). El conjunt *fer-ho* equival a *obrar*.

«**gat** m. Màquina que, posada sota una cosa que es vol aixecar, permet de fer-ho sense gran esforç» (DIEC2). El conjunt *fer-ho* equival a *aixecar una cosa*.

«**intelligència** 2 FILOS PSIC Facultat o capacitat de l'home per a comprendre el món de les relacions i prendre'n consciència, per a resoldre situacions noves mitjançant unes respostes també noves o per a aprendre a fer-ho» (GDLC). El conjunt *fer-ho* equival a *resoldre situacions noves mitjançant unes respostes també noves*.

«**jugar** intr. Un jugador, intervenir en el joc cada vegada que li toca de fer-ho» (DIEC2). El conjunt *fer-ho* equival a *intervenir en el joc*.

«**omissió** 2 **omissió de socors** Delicte consistent a no auxiliar una persona desamparada i que es troba en greu i manifest perill, quan hom pot

fer-ho (GDLC). El conjunt *fer-ho* equival a *auxiliar una persona*.

«**piratejar** 2 *tr p ext* Copiar (discs, pel·lícules, programes informàtics, etc.) sense tenir autorització legal per a fer-ho» (GDLC). El conjunt *fer-ho* equival a *copiar (discs, pel·lícules, programes informàtics, etc.)*.

«**retenir** *Ell volia treure'ls de casa, però el vaig poder retenir de fer-ho*» (DIEC2). El conjunt *fer-ho* equival a *treure'ls de casa*.

«**substitució**, 2 **substitució exemplar** Substitució legal per part dels ascendents, en la facultat de testar, d'una persona amb incapacitat mental per a fer-ho, per tal que ho facin a favor dels descendents d'aquesta i, en llur defecte, a favor dels descendents dels substituents i, encara, a manca d'uns i altres, a favor de qualsevol persona capaç per a succeir» (GDLC). El conjunt *fer-ho* equival a *testar*, i el conjunt *ho facin* equival a *testin*.

Cas especial. Heus ací un exemple (no tret de diccionaris) en què *fer* no va acompanyat del pronom feble *ho*:

Atès que el mecanisme d'acció de la loperamida inhibeix la mobilitat intestinal, no s'hauria d'usar en pacients amb la síndrome de l'intestí irritable (SII) i restrenyiment, i s'hauria de fer amb precaució en pacients amb SII que presenten episodis alternants de diarrea i restrenyiment. Aquí fer equival a usar. La manca del pronom feble s'explica perquè en aquest cas el verb té un sentit passiu (= no hauria de ser usat) i, per tant, no pot dur ho, que seria el complement directe del verb.

En canvi, si el verb no és d'acció sinó que indica un estat, simple existència o un concepte que no implica acció (cas, per exemple, de verbs que tenen un sub-

jecte semànticament passiu), etc., no es pot substituir per *fer*. Exemples:

«**estar** *En Pere fa un quant temps que no està amb la família a Lleida: està al carrer de París a Barcelona*» (GDLC); no podem dir: *En Pere fa un quant temps que no està amb la família a Lleida: ho fa al carrer de París a Barcelona*.

Tot el que és, deu l'existència a la creació; tot el que no és, no sabem a què deu la no-existència; no podem dir: *Tot el que és, deu l'existència a la creació; tot el que no ho fa, no sabem a què deu la no-existència*.

Per la seva generositat, mereix l'admiració de tothom, però no la mereix per la seva ostentació; no podem dir: *Per la seva generositat, mereix l'admiració de tothom, però no ho fa per la seva ostentació*.

Això té l'avantatge d'agradar a la gent i el desavantatge de no agradar a l'autoritat; no podem dir: *Això té l'avantatge d'agradar a la gent i el desavantatge de no fer-ho a l'autoritat*.

Càrrega (o Viatge) que plau, no pesa; però càrrega que no plau, sí que pesa; no podem dir: *Càrrega (o Viatge) que plau, no pesa; però càrrega que no ho fa, sí que pesa*.

Ho donaré a la noia que tu saps i que ell no sap; no podem dir: *Ho donaré a la noia que tu saps i que ell no ho fa*.

Avui he rebut una carta i no he pas rebut un telegrama; no podem dir: *Avui he rebut una carta i no ho he pas fet un telegrama*¹.

II. Cas particular amb el verb *poder*

Analitzat el cas general, vegem ara algunes construccions que avui trobem escrites amb el verb *poder* usat absolutament, però que, de fet i correctament, necessiten el concurs del verb vicari (o de certs reforços adverbials, com ara l'afirmació *sí* i la negació *no*), ja que, en aquests casos, *poder* és un verb auxiliar que integra una perífrasi.

Són frases o oracions en què *poder* significa 'tenir l'ocasió de fer una cosa', 'tenir els mitjans de fer una cosa', 'ser eventual que passi quelcom', etc.:

- *Estudia anglès; ara pots!* Hauria de dir: *Estudia anglès; ara pots fer-ho!*
- *Si vols reciclar càpsules de colors, pots.* Hauria de dir: *Si vols reciclar càpsules de colors, pots fer-ho.*
- *Podràs visitar els aiguamolls de l'Empordà durant les teves vacances: podràs i no te'n penediràs.* Hauria de dir: *... podràs fer-ho i no te'n penediràs.*
- *A casa, si vull obrir totes les finestres, puc, i ningú no em renya.* Hauria de dir: *A casa, si vull obrir totes les finestres, ho puc fer, i ningú no em renya.*
- *El lema de la campanya d'aquest any (2006), «Atura la sida. Tu pots»,*

és una crida a la responsabilitat i a l'esperança. Hauria de dir: «*Atura la sida. Tu pots fer-ho.*»

- *Un tenista tot sol no pot jugar un partit, però sí que poden dos o quatre.* Hauria de dir: *Un tenista tot sol no pot jugar un partit, però sí que poden fer-ho dos o quatre.*
- *No sembla que vulgui nevar, però els entesos diuen que podria.* Hauria de dir: *... però els entesos diuen que ho podria fer.*
- *Segons els meteoròlegs de TV3, sembla que pot ploure a tot el país: sembla que pot, fins i tot, a les zones més secaneres.* Hauria de dir: *... sembla que pot fer-ho, fins i tot, a les zones més secaneres.*
- *Deia que si les coses anaven bé muntaríem un negoci junts, i jo ja confiava que aquest any podríem.* Hauria de dir: *... i jo ja confiava que aquest any ho podríem fer (o bé, ... i jo ja confiava que aquest any sí que podríem).*
- *El Grup Excursionista Moianès Independent sortirà de Matagalls a la set del matí, i el Centre Excursionista del Bages també podrà a la mateixa hora.* Hauria de dir: *... també podrà fer-ho a la mateixa hora.*
- *–Podrem mirar la televisió aquest vespre? –Sí, podrem.* Hauria de dir: *–Sí, ho podrem fer.*
- *Qui sortirà de bon matí, qui podrà més tard.* Hauria de dir: *Qui sortirà de bon matí, qui podrà fer-ho més tard.*
- *Anar al camp del Barça cada diumenge, i a sopar a l'Hotel Ritz, i... Qui pogués!* Hauria de dir: *Qui pogués fer-ho!*
- *Podia tastar el pastís de noces. És veritat: podia, però no el va tastar.* Hauria de dir: *Podia tastar el pastís de noces. És veritat: ho podia fer, però no el va tastar.*
- *Va estar a punt de poder, però no va acabar guanyant el partit.* Hauria de dir: *Va estar a punt de poder fer-ho, però...* ♦

Foto: Rafael Sabater

Podràs visitar els aiguamolls de l'Empordà. Ho podràs fer i no te'n penediràs.

1. També el castellà comet a vegades l'error de fer servir el verb vicari substituint verbs que no són d'acció, com en el següent exemple el verb *interesar*: «Sin embargo, puede que esta taxonomía interese a los lógicos, pero lo hace muy escasamente a los lingüistas» (Ángel López García, *Nuevos estudios de lingüística española*, Universidad de Murcia, 1990, p. 27, citat per J. Moran, *Características del nom propi*, Barcelona 2009, p. 64).